

“La literatura és un fenomen en extinció”

La mallorquina Carme Riera, una de les grans veus en actiu de la narrativa catalana, és de nou actualitat per la reedició de ‘Te deix, amor, la mar com a penyora’ i la sortida d’obra nova, ‘La veu de la sirena’.

Carme Riera (Palma, 1948) es planta en aquest Sant Jordi amb una novetat curiosa: *La veu de la sirena*, un llibre il·lustrat que reescriu el conte de Hans Christian Andersen i torna la veu a la sirena. La sirena del popular autor danès del segle XIX havia renunciat a la llengua per esdevenir una dona i obtenir l’amor d’un príncep. La sirena mediterrània de Riera parla per ella mateixa. La publicació d’aquest volum, un encàrrec d’Edicions 62 i Lumen (ha sortit, alhora, en català i en castellà) coincideix amb una efemèride particularment significativa en la trajectòria de Riera, que és catedràtica de la UAB i membre de la Real Academia Española: es compleixen 40 anys de la primera edició de *Te deix, amor, la mar com a penyora*, la novel·la que la va donar a conèixer. Ara 62 n’ha fet una edició especial per celebrar-ho. Després vindrien més novel·les i premis –com ara *Dins el darrer blau*, *Cap al cel obert* o *Natura quasi morta*– que consolidarien Riera com una veu cabdal de la literatura catalana.

—**On ha volgut posar l’accent amb aquesta versió del conte popular?**

—He volgut canviar que és la sirena la que parla en nom propi. No és una tercera persona. I això era més complicat, perquè algú a qui tallen la llengua és difícil que pugui tornar a recuperar la veu. Es tractava de buscar la manera perquè s’expliqués.

—**Aquesta sirena té més ànima que la d’Andersen...**

—Té més identitat perquè és una sirena del segle XXI, enfront de la de l’Andersen, que és molt més passiva. La seva sirena a l’únic que es dedica és a conrear un petit jardí. La meua no sols estudia sinó que, a més, és esportista i guanya un concurs de salt acrobàtic marítim.

—**En certa manera, ha volgut fer una sirena independent?**

—Sí. Fins que s’entrebanca amb la història amorosa, cosa que passa a moltes dones. Les històries de sirenes que hi ha al llarg de la història normalment són escrites des d’un punt de vista masculí. A mi em feia gràcia

reescriure-ho des d’un punt de vista més proper al de la sirena.

—**Conreant el conte i relacionant-se amb un conte tradicional com s’ha trobat?**

—És difícil. El repte era no sortir-se dels paràmetres del conte d’Andersen però explicar una altra història. El llibre té interès perquè a dintre hi ha la història veritable, la de la sirena d’Andersen, amb unes planes en color verdós blau, i hi ha la història que jo plantejo. Un pot començar per llegir l’Andersen i veure les variacions que jo he fet.

—**Vostè mateixa n’ha fet la versió en castellà. És un exercici que havia fet anteriorment?**

—Sí. I a més, em va molt bé. El fet d’autotraduir-me m’ajuda moltíssim a modificar la primera versió i, en aquest sentit, és una ajuda. Et fa veure des d’un altre punt de vista, amb uns altres ulls la teua pròpia llengua.

—**Sembla que el rerefons del mar sempre l’acompanya...**

—Per a mi el mar no és res literari, és una cosa viscuda. Jo sóc una persona

d'illa. Quan jo vivia als Estats Units, de *visiting professor*, en una ciutat, Kingsville, aïllada enmig de Florida, els dissabtes feia 250 quilòmetres per veure el mar. I era l'Atlàntic. En aquest sentit, per a mi és una necessitat.

—**Què ha significat la reedició de *Te deix, amor, la mar com a penyora*?**

—No me l'esperava. És una mena d'homenatge que no és a mi sinó als lectors i les lectores que han fet possible que aquest llibre durés durant 40 anys. A vegades es parla dels *bestsellers*. Aquest és un *long-seller*, i joestic molt agraïda a la gent que ho ha fet possible, als lectors, a les lectores que des del remot 1975 han seguit llegint aquest llibre.

—**Com explica que encaixés i anés tan bé?**

—Sempre són miracles. Estar en el lloc oportú en el moment oportú és molt important. Tingues en compte que el tema de l'amor de dues dones en aquell moment era un tema prohibit. Ara és un tema normalíssim, per sort, evidentment. La manera còmplice amb la qual s'explicava això, les ànsies de llibertat que el llibre traspuava són aspectes que suposo que varen sobtar i varen connectar amb la gent, sobretot amb la gent jove.

—**Diria que va haver-hi alguna cosa de generacional?**

—Crec que sí. Sortiem de la llarga nit, perquè Franco mor al novembre del 75, i aquest llibre surt l'abril del 75. Hi havia una força reivindicativa enorme de la llibertat i dels nous models de convivència i això ho va captar la meva generació. El que per a mi és molt entenedor és que d'altres generacions s'hi han sentit identificades. Quan alguna vegada, el Dia del Llibre, no sols ve algú que li signi el llibre nou sinó que porta un exemplar del *Te deix*, sigui vell o nou, em fa molta emoció.

—**En algun moment aquesta obra va ser una llosa per a vostè?**

—Al principi, sí. Sobretot perquè, com que hi ha una prosa eminentment lírica, es pensaven que jo només faria lirisme i ja saps que la lírica a vegades és confosa amb una certa cursileria. Per tant, fins que no vaig escriure *Dins el darrer blau*, que suposava una altra manera de fer, pensaven que jo no sortiria d'aquest tipus de narració. Després han hagut de pensar d'una altra manera.

“Els lectors d’ara són lectors de ‘best-sellers’, amb acció trepidant i un totxo ben gran per llegir molts dies, encara que sigui banal”

—**Ara quin és el moment de Carme Riera? En quin punt es troba?**

—Després de fer aquest text d’encàrrec, recupero una novel·la amb la qual estava treballant fa temps. El que passa és que el llibre de memòries d’infantesa [*Temps d’innocència*, publicat el 2013] la va interrompre. Les feines a la universitat, a la qual m’interessa molt dedicar-me, i una exposició que acabo de comissariar [al Museu Solleric de Mallorca], sobre l’Arxiduc d’Àustria, que va ser el pioner a Mallorca del turisme, en el sentit ben entès, m’han portat molta feina i ara espero tornar a escriure.

—**Diu que la feina a la universitat li agrada i li interessa. Crida l’atenció perquè no sempre és així per a tothom...**

—M’agrada molt ensenyar, però cada vegada és més difícil perquè malauradament els nois i les noies vénen amb una preparació més minsa. El que jo explico ara ho podria explicar perfectament en un primer de batxillerat. A l’època en què jo vaig començar [també fa uns 40 anys], de cap manera, m’haurien fet fora de la universitat si hagués abaixat tant el nivell. En qualsevol cas, jo tinc l’avantatge de treballar amb la literatura dels altres al matí, i intentar fer literatura meva a la tarda.

—**El lector també ha variat?**

—Ha variat moltíssim. Els lectors d’ara són quasi bé sempre lectors de *best-sellers*, amb una acció trepidant, amb molts diàlegs, amb un totxo gros que puguin llegir per molts dies, encara que sigui molt banal. En canvi, la literatura requereix un tipus de reflexió distinta, una interpretació del que estàs llegint, que et posi en consonància amb tu mateix i et faci reflexionar sobre el text. La literatura és un fenomen en extinció. Això no vol dir que no hi hagi llibres. Al segle XVII o XVIII la literatura estava pensada per a una minoria. Jo crec que tornarem a això de la minoria. El llibre és una cosa i la literatura n’és una altra. Per això el 23 d’abril es parla del Dia del Llibre, no de la Literatura. Jo crec que s’hauria de reivindicar un Dia de la Literatura, que no hi és.

—**Per tant, pronostica que anem cap a una literatura minoritària?**

—Jo pronostico la mort de la literatura fins i tot. La literatura tornarà a ser

el que va ser al XVI, al XVII, al XVIII. Uns textos per a una minoria, enfront dels llibres, que són *best-sellers*, per exemple, per a una majoria.

—**L’enfarfega el Dia del Llibre?**

—Ho passo fatal. Potser et toca, com un any em va tocar, al costat d’Els Pets, amb tots els respectes, són fantàstics, però és clar, tenia una fan asseguda als meus genolls mateix. És una disbauxa absoluta. Per això caldria reivindicar el Dia de la Literatura i deixar el Dia del Llibre per als cuiners, per als mèdics, amb tots els meus respectes i la meva enveja, perquè ells sí que venen llibres i nosaltres, molts menys.

—**No és gaire optimista amb el futur de la literatura. I de la literatura en català, encara pitjor?**

—Sí, perquè tenim menys lectors. És un parany el fet que l’ensenyament hagi estat fet en català, que la gent conegui el català, però els lectors han desaparegut. Fins i tot tenim enquestes en què els llibres més prestats en una biblioteca no són en llengua catalana. Continuen sent en llengua castellana. Això és una mancança.

—**El 1975 hi ha un sentit de consciència lectora en català que ara no hi és?**

—Sí. No hi havia internet, no hi havia els mitjans de comunicació globals que hi ha ara, i, per tant, la lectura era un element de cohesió nacional que ara no és. Ara seria el Barça. El Barça era important en aquella època, però no tant. El futbol ha depassat la funció de la literatura, la llengua pròpia i tot el que això suposava.

—**Però com explica aquesta pèrdua de lectors, aquest caminar enrecre com els crancs?**

—Abans la lectura era una eina d’oci important i de reivindicació del fet nacional que ara no és. Ara caminem cap a un altre lloc. Crec que fins i tot aquests ninots que surten al telèfon quan dius que ets feliç impliquen que tu no expliques que ets feliç. El món de la imatge ha copat molts aspectes. I el món de les ratlles curtes implica que tu no desenvolupis el teu pensament. Les imatges que et posen allà estan perfectament definides. Quan llegeixes has d’imaginar, i això és el més complicat.

Anna Ballbona